

RETI SAKSA GRAAFIKA PINNAL

KULTUURILEHT
10. MAI 1996.

Nende piltide pindpinevus sunnib kuidagimoodi kuulutama; otsekui teisest tõelusest tulvil läbipaistvad mullid — õhumullid meie veeilmas, kerged ja kirkastavad, üha ülespoole sööstvad, äratavad nad kummalist ärevust. Hingolendid, kes vaatavad meile otsa meie unede silmadega.

Äratundmine, see peaaegu-puudutuse elekterhetk, ongi nende piltide leitmotif, kvintessents — teisikutõelus, uskumatud kohtumised, ootamatud avanemised; valguse võimalikkus vees, õhus ja maas. See on liikumine tuldpidi, vaistumööda, vastupäeva, üha sügavamale — ingli sosistatud sõna poole.

Samas — otsekui pinev ihusse tungiv pind — katkeb liikumine siin-seal mõistmatult järsku, peatudes paratamatuse piiril. Samm, mis on naelutatud seismajäämisse, trepiaste, mis lõpeb tühjusse, kivistuv keha, kleiti eitav pilk — kriipiv koletu kibekõla, mis aeg-ajalt kasvab kosmiliseks häireks, hääletuks karjeks — kõnelevad veel vaid pilgud ja käed. Aeglaselt vee alla vajuvad käed, selja taha seotud käed, nähtamatust naelast, häbist ja raevust läbistatud käed. Käed, mis kõnelevad: läbinägevad käed.

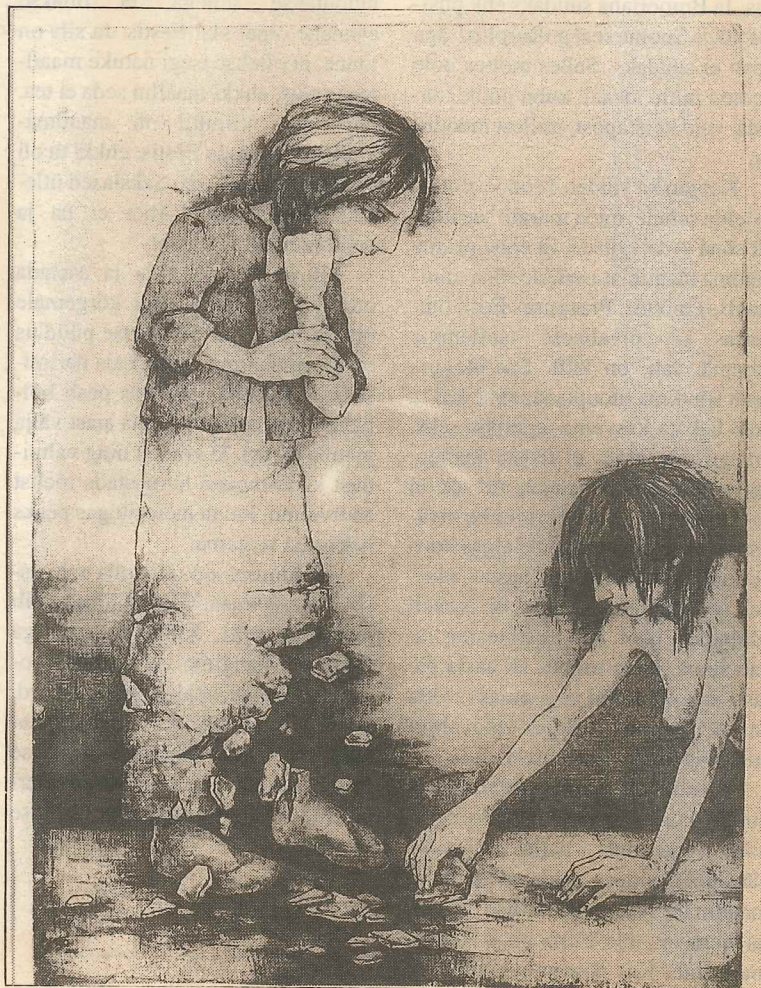
Pinna peale käivate, piinavalt pinnapealsete maailmade kõrval, kus pidevalt astutakse sabale, lüüakse end ära, eksisteerib teinegi, ilmõhuke, unelähedane pind, millel hõljutakse, liueldakse, peegelsile, läbipaistev ja mõranev — kevadine jää, tume vesi. On olemas hauakohadki, vaikushetked, mil maailmad üksteisesse avanevad; sõnatu voolav valgus, andeksand, ümbersünd pühitseb nad üheks.

Sulgsujuva liikumise vastas seisab paber, see paratamatu pinnalaotus. Paber, mis kannatab, keerdub, kaitseb ja katab; kahisev ja kukkuv paber, mis puudutades võtab puudutaja näo; paber kui võimas väljakutse, paber kui vaikne palve. Ja kunstniku nägijakäsi, mis piirjoone abil ilmsiks teeb paberil nähtamatult tunglevad, olemisele pürgivad, omaenda elu elavad olendid.

Kuld saab kõigeks ja kõik saab kullaks; kummalisel kombel aga ei kohtu erinevad elemendid omavahel kunagi; paber ei põle, tuli ei kustu, vesi ei auru. Kõik kujutletu elab ainult hingolendi kaudu, väljendub tema läbi. Suur hingab sealsamas, kus askeldab endassesüvenenud väike; see, mis sünnib, on üheaegne kõigil tasandil, kõigis maailmus. Ja korraga, märkamatult, on vaatajagi läbinud pildipinna, sulanud vaadatavaga üheks, tardunud põlvili põlise unepeegli ette tunnistama omaenese olemust. See on maailm, milles osalemine ei ole möödakäimine. See on ülitundlik üksteisega ümberkäimine, läbiv lähedus, pinges tähelepanu. See on okkaid turritav ohakapilk õhkuõhkuva eeslikisa ees. See on allaandmatu, äraandmatu, oma ainuvõimalikku tööloomust järgiv pindpidev joon, endassesüüvimisest sündiv söövitav — selge, sügav ja säästlik —, oma nägemuse tiibu laotav kõiksussetõus.

DORIS KAREVA

Reti Saksa graafika näitus on avatud Linnagaleriis.

Reti Saks. "Võtab tüki" (sügavtrükk, 1996).

Repro: Teet Malsroos